

شیوه نامه اتخاذ راهکارهای قانونی و عملی کاهش ادعای اعسار از پرداخت هزینه دادرسی در دادگاه ها و شوراهای حل اختلاف استان اصفهان

مقدمه

با توجه به این که طرح ادعای اعسار از پرداخت هزینه دادرسی به صورت واهی یا غیرآگاهانه موجب طولانی شدن زمان رسیدگی می گردد و با عنایت به حجم بالای تعداد این دعاوی و رد اکثریت آن ها توسط دادگاه رسیدگی کننده، بطوری که طبق آمار یکساله منتهی به دی ماه ۹۸ تعداد ۳۵۰۰۰ پرونده در دادگاه های بدوی، تجدیدنظر و شوراهای حل اختلاف استان مطرح شده که تعداد زیادی از آن ها مورد قبول واقع نگردیده و این روند به صورت بی رویه در حال افزایش است. لذا جهت کاهش تعداد پرونده های وارده این دعوی و اتخاذ رویه یکنواخت در مراجع قضایی، شیوه نامه "اتخاذ راهکارهای قانونی و عملی کاهش ادعای اعسار از پرداخت هزینه دادرسی در دادگاه ها و شوراهای حل اختلاف" با رعایت مقررات قانونی تدوین گردید.

ماده (۱) تعاریف

- معسر از پرداخت هزینه دادرسی: معسر از هزینه دادرسی کسی است که به واسطه عدم کفایت دارایی یا عدم دسترسی به مال خود به طور موقت قادر به تأدیه آن نیست. (ماده ۵۰۴ ق.آ.د.م)
- اعسار: منظور از اعسار در این شیوه نامه صرفاً اعسار از پرداخت هزینه دادرسی می باشد.
- دفتر یا دفاتر: دفاتر خدمات الکترونیک قضایی در سطح استان می باشد.

وظایف دفاتر خدمات الکترونیک قضایی

ماده (۲) آگاهی بخشی و توجیه مدعی اعسار به تأثیر تبعات تقدیم دادخواست اعسار از پرداخت هزینه دادرسی توسط دفاتر خدمات قضایی در موارد ذیل:

الف - با توجه به این که هزینه طرح ادعای اعسار از پرداخت هزینه دادرسی و هزینه دعوای غیر مالی و برخی دعاوی دیگر یکسان می باشد، طرح دعوی اعسار از پرداخت هزینه دادرسی برای برخی دعاوی نظیر دعوای غیر مالی، بند ۱۴ ماده ۳ قانون وصول (پرداخت علی الحساب هزینه دادرسی) و دعاوی غیر منقولی که هزینه دادرسی آن کمتر از هزینه دادرسی دعوای اعسار می باشد، توجیه اقتصادی ندارد.

ب - آگاه نمودن خواهان ادعای اعسار از ضمانت اجرای ادعای واهی با توجه به تبصره ماده ۱۰۹ ق.آ.د.م. که مقرر می دارد چنانچه بر دادگاه محرز شود که منظور از اقامه دعوا تأخیر در انجام تعهد یا ایذاء طرف یا غرض ورزی بوده،

دادگاه مکلف است در ضمن صدور حکم یا قرار، خواهان را به تأدیه سه برابر هزینه دادرسی به نفع دولت محکوم نماید.

ج - آگاه نمودن خواهان ادعای اعسار از موقتی بودن معافیت از پرداخت هزینه دادرسی (موقتی بودن پذیرش اعسار) طبق ماده ۵۱۱ ق.آ.د.م. که مقرر می دارد هرگاه مدعی اعسار در دعوی اصلی محکوم له واقع شود و از اعسار خارج گردد هزینه دادرسی از او دریافت خواهد شد.

د - تفهیم و توجیه این موضوع که طرح ادعای اعسار موجب اطاله دادرسی می گردد.

ماده ۳) در صورت توجیه خواهان توسط دفتر و اصرار وی بر ثبت دادخواست اعسار از پرداخت هزینه دادرسی دفتر خواهان را به مقام ارجاع دادخواست در دادگستری راهنمایی کند و با هماهنگی مقام ارجاع نسبت به ثبت در دفاتر اقدام شود. (حتی المقدور و در صورت تعدد دفاتر، خواهان به دفتر خدمات الکترونیک دیگری غیر از دفتر معرفی کننده ارجاع گردد). در صورتی که صلاحیت رسیدگی به پرونده ای در خارج از حوزه قضایی استان باشد از شمول این شیوه نامه خارج می باشد.

ماده ۴) با توجه به تبصره ماده ۵۰۵ ق.آ.د.م. در زمان ثبت دادخواست افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی و مددجویان مستمری بگیر سازمان بهزیستی، گواهی تحت پوشش کمیته امداد یا مستمری بگیری سازمان بهزیستی به همراه تصویر کارت مرتبط اخذ و پیوست دادخواست گردد. هم چنین به خواهان تفهیم گردد که نسخه ای از سوابق پرونده به سازمان تحت پوشش ارسال خواهد شد و در صورت تقلب و انتقال طلب برای اخذ معافیت، موجب بررسی مجدد وضعیت مالی خواهان توسط سازمان شده و در صورت تشخیص بضاعت، خروج از پوشش حمایتی را در پی خواهد داشت.

ماده ۵) دفاتر به خواهان دعوی اعسار متذکر شوند که در صورت تشخیص دادگاه مبنی بر لزوم حضور شهود در جلسات باید شهودی که در استشهادیه معرفی شده اند را به همراه خود بیاورند در غیر این صورت دعوی وی محکوم به رد است. هم چنین شهادت کذب شهود جرم محسوب شده و محکومیت کیفری دارد. ضمناً شهودی که اسامی در استشهادیه ذکر شده است باید حتماً ثبت نام ثنا شده باشند.

ایجاد وحدت رویه در ارائه دادخواست اعسار

ماده ۶) با توجه به اینکه یکی از دلایل نپذیرفتن ادعای اعسار در دادگاه ها کامل نبودن استشهادیه و عدم تطابق آن با شرایط ماده ۵۰۶ قانون ایین دادرسی مدنی می باشد که این نقیصه با تهیه فرم متحد الشكل استشهادیه اعسار و الزام به تکمیل آن در زمان تقدیم دادخواست مرتفع می شود. فرم مزبور تهیه و در اختیار کلیه دفاتر خدمات قضایی، کانون وکلا و مرکز وکلا و مشاوران قوه قضائیه قرار خواهد گرفت. همچنین در ذیل استشهادیه مواد قانونی شهادت کذب قید شود.

ماده ۷) تشکیل جلسه و انعقاد تفاهم نامه با سازمان بهزیستی و کمیته امداد امام استان درباره صدور گواهی خلاف واقع و تقلب در اخذ معافیت از طریق توسل افراد دارای بضاعت به افراد تحت پوشش با انتقال طلب برای اخذ معافیت تفهیم تا این معافیت موجب سوء استفاده و تقلب افراد نسبت به قانون نگردد و افراد ناتوان واقعی از این معافیت بهره مند شوند. هم چنین نسخه ای از دادخواست و پیوست ها و دادنامه جهت درج در سوابق ان نهاد ها ارسال شود.

وظایف شعب رسیدگی کننده به دعوای اعسار

ماده ۸) دادگاه ها تلاش کنند با توجه به دستورالعمل های ابلاغی ریاست محترم قوه قضائیه در دعوای اعسار ارجاعی در تمام مراحل با توجه به ساده بودن دعوی و رسیدگی به آن مطابق قانون، خارج از نوبت و (حتی المقدور پانزده روزه)، رسیدگی و به محض ختم جلسه رأی صادر نمایند، هم چنین در دادگاه تجدیدنظر سه روز پس از ثبت به موضوع اعتراض رسیدگی و نسبت به تعیین تکلیف سریع هزینه دادرسی اقدام تا از تبعات منفی این دعوی که موجب طولانی شدن فرآیند دادرسی می گردد خودداری شود.

ماده ۹) چنانچه بر مقام رسیدگی کننده محرز شود که منظور از ادعای اعسار تأخیر در رسیدگی به دعوی اصلی و غرض ورزی و یا ایذای طرف بوده، دادگاه ها و شوراهای حل اختلاف به تکلیف قانونی خود در اعمال جریمه موضوع تبصره ذیل ماده ۱۰۹ قانون آیین دادرسی مدنی اقدام کنند و این جریمه به همراه هزینه دادرسی وصول گردد. (نکته: مبنای جریمه هزینه ادعای اعسار است نه دعوی اصلی).

ماده ۱۰) با عنایت به ماده ۳۸ قانون وکالت ۱۳۱۵ که مقرر داشته: «وکلا نباید به طور مستقیم یا غیر مستقیم برای رد قاضی یا حکم یا وکیل مدافع طرف یا به منظور تطویل محاکمه به وسیله خدعه آمیزی متوسل شوند. در صورت تخلف به مجازات انتظامی از درجه ۴ به بالا محکوم خواهند». در مواردی که طرح دعوی اعسار توسط وکلای دادگستری و به صورت واهی و برای تطویل دادرسی انجام می پذیرد ضمن اعمال جریمه ماده قبل، موضوع تخلف وکیل که مشمول ماده ۳۸ قانون وکالت ۱۳۱۵ می شود، به دادستان انتظامی کانون وکلا یا مرکز وکلای قوه قضائیه منعکس می گردد.

ماده ۱۱) با توجه به ماده ۵۱۴ ق.آ.د.م. دادگاه ها در مواردی که مدعی اعسار را متمکن در پرداخت قسمتی از هزینه دادرسی بدانند یا مدعی، توان پرداخت به نحو اقساط را داشته باشد، نسبت به پذیرش درخواست واخذ آن و یا دادن مهلت و تقسیط آن اقدام نمایند. لیکن مهلت اعطایی معقول باشد به طوری که از اصل دعوی غفلت نگردد.

ماده ۱۲) با عنایت به این که ماده ۵۱۱ ق.آ.د.م. مقرر می دارد «هرگاه مدعی اعسار در دعوای اصلی محکوم له واقع شود و از اعسار خارج گردد هزینه دادرسی از او دریافت خواهد شد.» مدیران دفاتر دادگاه ها مکلفند معافیت محکوم له در اجراییه را منعکس و مدیران و دادورزان اجرا هم در زمان تحویل محکوم به، هزینه دادرسی را کسر و به حساب درآمد دادگستری واریز نمایند.

ماده ۱۳) در مواردی که دولت و نهادهای و سازمان های عمومی طرح دعوی نموده و از پرداخت هزینه دادرسی معاف بوده و محکوم له واقع می گردند، طبق بند ۲۳ ماده ۳ قانون نحوه وصول درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین که مقرر می دارد هزینه دادرسی از محکوم علیه مقصر وصول و به حساب درآمد دادگستری واریز شود، مدیران دفاتر دادگاه مکلف به انعکاس موضوع در ذیل اجراییه و مدیران اجرا موظف به وصول آن می باشند و قضات دادگاه ها و دادرسان اجرا مأمور نظارت بر این ماده می باشند.

ماده ۱۴) این شیوه نامه در ۱۴ ماده توسط معاونت برنامه ریزی دادگستری استان اصفهان با کمک و مشورت کارشناسان و همکاران قضایی صاحب نظر تدوین گردیده و از تاریخ ۹۸/۱۲/۲۴ برای دعاوی که هزینه دادرسی آن تا مبلغ ۲۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال می باشد، قابل اجراست.